

6. avgusta 1961

NAŠE DELO

Človek ima po naravnem in človeškem zakonu neke dolžnosti do svojega naroda in do dežele, v kateri živi. Dolžnosti do države so določene v zakonih, katere moramo kot dobri državljani spoštovati in izpolnjevati. Vezi, ki nas vežejo z narodom in domovino naših očetov, so osebne in globlje. Ni pisanih postav, le naravni čut nam narekuje ljubezen do naroda in dežele, od koder smo izšli.

Marsikdo se v novi domovini čuti razdvojenega in se zato hoče čimprej popolnoma vključiti v novo okolje. Zopet drugi si dopoveduje, da je sedaj svetovljan in se kot tak ne sme več ukvarjati z malenkostmi. Številni rojaki se pa zapro v začarani krog spominov in tako ostanejo večni tujci v novi deželi. V nas so čustvene vezi do preteklosti, ki jih ne moremo zlahka odpraviti, obenem pa smo dolžni vključiti se v tukajšnje življenje in v vsem pozitivno sodelovati s sodržavljani. Po poreklu smo in bomo vedno ostali Slovenci.

Dozdeva se, da smo na prelomu časa, ko se del naših dolžnosti do naroda enoti s klicem krščanstva in z borbo za obstoj omahujočih pojmov o demokraciji in svobodi.

Ti razlogi nam narekujejo, da se povsod v Kanadi, kjerkoli živimo Slovenci, strnemo v društvih, ki bodo stremela za tem, da ohranijo bistvo narodne kulture nedotaknjeno. Gojiti moramo idejo prave demokracije in širiti neizmaličen pojem svobode. Vse to mora biti prežeto z duhom globokega in čistega krščanstva. Če se nam to posreči, bomo vsadili klice boljšega življenja povsod, kjerkoli bomo hodili.

Naše narodno kulturno delo bo bolj uspešno, če bomo v medsebojnih stikih s Slovenci, ki živijo drugod. Tako se bomo pri delu spodbujali in si svetovali. To medsebojno delo bo olajšano in pospešeno s poveza-

LJUBLJANA — PRESTOLNICA SLOVENIJE

Jože Markež:

SLOVENC V KANADI

Naseljevanje Slovencev v Kanado sega v prejšnje stoletje. Čeprav prihajamo iz male dežele, se naseljujemo od vzhoda do zahoda te velike zemlje. Danes ni pomembnejšega delavskega, kulturnega ali trgoveškega središča, kjer ne bi srečali Slovence, ki se v deželi »velikih možnosti« bori za svojo existenco. Pri tem se sreča z mnogimi težavami, ki so lahko izrazito gospodarskega značaja, ali pa družabnega, ki se tičejo njegove neposredne okolice in lastne družine.

vo teh društev v nekako federacijo, ki bi se imenovala Slovenski Svet v Kanadi.

Delo, ki smo si ga prostovoljno naložili, ni lahko in enostavno. Vemo, da ne bomo imeli od tega nikoli nobenih osebnih koristi. Kadar bomo naleteli na nevrščnosti in ovire, naj nam bo v spodbudo misel, da izpolnjujemo dolžnosti do naroda in da se borimo za nazore, v katere verujemo.

Inž. Božidar Golob

TEŽAVE IN PROBLEMI

Nismo samo Slovenci vrženi v ta skoraj neizmerni prostor, kjer podobno kapljicam v prehajamo v neko novo družbo, ki naj bi postala trdna osnova za pravične socialne odnose. Ta družba je v nastajanju in jo radi primerjamo z rastjo in prizadevanjem pionirskih let Združenih Narodov Amerike. Morda napačno. Tangenta gospodarskega vzpona je v našem primeru strmejša, socialni koncept družbe zahtevnejši in mednarodni politični položaj dosti bolj kritičen. Uverjen sem, da ima slovenski karakter, delavnost in sposobnost marsikaj dati.

Zlasti prva generacija je podvržena velikim spremembam in naporom. Jezik, često sprememba poklica, velike razdalje in ameriški pojem proste podjetnosti, so za novega naseljence mnogokrat več, kot more prenesti. In kdo ne pozna težav pri vzgoji družine same, ko otroci včasih preje pozabijo slovensko, kot starši morejo

slediti angleški konverzaciji, Družini zmanjka tistega toplega razumevanječega vzdušja, ki je osnova zdravemu napredku in uspehu. S tem, da postaja imigracija širši družbeni problem, so omenjene težave obravnavali znani sociologi in psihologi, ki so običajno s svojimi dognanji nasprotni z nekaterimi političnimi tendencami, naj se imigranti ne grupirajo in naj se čim hitreje asimilirajo. Obratno, otrok bo mentalno dosti bolj odporen, inteligenčni razvoj solidnejši, če bo rastel v povezanosti družbe, iz katere izhaja in se kot tak približal novim okoliščinam in problemom.

Poleg osnovne človečanske pravice biti in ostati Slovenec, je tu navedenih samo nekaj praktičnih primerov, zakaj je važno, da se poznamo in povežemo v organizacijo oziroma društva.

Delo ni in ne bo lahko. Evidentno je, da se jezik in narodnost ne dasta ohraniti v tujini brez smoternega organiziranja. Posebno to velja za Kanado z močno razgibano in neustaljeno industrijo. Fluktuacija v gospodarstvu ima za posledico preseljevanje že tako raztresenih Slovencev. Kjer so se zbra-

le večje skupine, so radi ustanovili svoje društvo, kjer se lahko kulturno prosvetno izživljajo.

Preko katoliških organizacij je bilo za slovenstvo v Kanadi prav gotovo storjeno največ in jim gre veliko priznanje. Zadnja leta celo zelo uspešno deluje slovenska šola v Torontu, Montrealu in Sudbury-ju. S tem delom se uvrščajo v zgodovino kanadskih Slovencev tja, kjer je v slovenski zgodovini Slomškova nedeljska šola.

POLOŽAJ SLOVENCEV

Kako prav za prav Slovenci v Kanadi v celoti stojimo, je zelo težko reči. Precej dobre podatke imamo za kraje, ki so spodaj podčrtani in prispevajo v prvem in drugem kolenu 4500 Slovencev. Precej dobra ocenitev za Toronto je 7000 in za Montreal 1800. Ostale kraje za katere vemo, da se Slovenci zadržujejo v večjem številu, moremo le grobo oceniti na 4000—5000. Zlasti zadnje čase kanadski konzulati po Evropi zelo razbijajo posameznike in jim praktično ni mogoče slediti, kakor tudi onim ne, ki so raztreseni po neizmernem severu.

Upam, da bo članek bral marsikdo, ki bo lahko svetoval ali oskrbel podatke nepodčrtanih krajev. Vemo, da v teh krajih so, pa nimamo verodostojnih podatkov. Za informacije na uredništvo lista vam bomo zelo hvaležni.

Oglejmo si sedaj po vrsti, od vzhoda do zahoda, kje vse se je slovenski naseljenec ustavil:

Quebec: Montreal, Lachine, Noranda, Val d'Or, Malatrik, Peron in Duparquet. Pri tem nas gotovo malo začudi, da so se Slovenci tako malo zadržali v eni najmočnejših industrijskih provinc Kanade.

Ontario: Toronto, Hamilton, Sudbury, Kirkland Lake, St. Catharines, Ottawa, Oshawa, Timmins, London, St. Thomas, Burlington, Guelph, Beaufort, Kitchiner, Sarnia, Stoney, Simcoe, Midland, Oakville, Bettawa, Trenton, Belleville, Kingston, Frankford, Niagara, Welland, Wainfleet, Windsor, Amherstburg, Riverside, Tecumseh, Chatham, Pigtown, Zurich, Vinehand, Beamsville, Smithville, Grimsby, Winona, Creek,

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE V TORONTU

Priobčujemo članke o slovenskih organizacijah iz Toronta, ki so kot organizacije pomagale odboru Društva Slovencev pri delu za slovenski dan. Zavedamo se, da so v Torontu še druge slovenske organizacije, ki so marsikaj storile za ohranitev slovenstva med nami. Vse svetne organizacije, ki v tem smislu delajo, so bile pozvane, da se udeležijo slovenskega dne. Upamo, da bodo sčasom vse sodelovale z Društvom Slovencev, katerega namen je med drugim ta, da nas povezuje vse, ki krščansko čutimo in demokratično mislimo. Iskreno želimo, da bi ta slovenski dan služil zblizanju med nami vsemi za pozitivno delo.

SLOV. KULT. DRUŠTVO "BARAGA"

Čez dober mesec bo preteklo šest let, ko je bilo v župniji Marije Pomagaj ustanovljeno. Prvi zbor, ki je dal društvu »statut« je bil 16. septembra 1955. leta. Z ustanovitvijo društva »Baraga« je bila zadelana vrzel v življenju župnijskega občestva. Kulturno udejstvovanje je dobilo svojo ustanovo in v njej svojo smoternost.

Ko so bili postavljeni temelji župnijskemu občestvu, so mnogi prosvetni delavci, ki so bili aktivni že doma, začutili potre-

Schumher, Porcupine, Garson, Creighton Mine, O'Brien, Campbellford in Chaput Hughes.

V Ontariju so se Slovenci najmočnejše naselili in si v Torontu razvili svojo kulturno žarišče.

Manitoba: Winnipeg in Brandon.

Saskatchewan: Regina.

Ti dve provinci do danes ni sta dosti zanimale Slovencev, kjer poleg omenjenih mest živi še nekaj naših družin raztresenih po farmah.

Alberta: Edmonton, Calgary, Lethbridge, Edson, Picture Butte, Blairmore, Coaldale, Barnwell, Vauxall, East Coulee in Drumheller.

B. Columbia: Vancouver, Nanaimo, Osoyoos, Penticton, Ladysmith, Wellington, Trail, Rosslan.

Zgledom dosedanjih naseljencev bodo še vedno sledili novi in s tem postajajo tudi misli po čim širši medkrajevni povezavi vedno močnejše. Te misli je s svojim delom začel sistematsko ustvarjati pripravljalni odbor »Slovenskega sveta«. Želimo mu uspeh.

bo po taki organizaciji. Pridružili so se jim tudi mladi, ki jim tedaj slovenska beseda skoraj ni več tekla. Velika podpirateljica novega društva, tako rekoč njegova »krstna botra« sta bila tedanji župnik preč. g. dr. J. Kolarič C.M. in njegova desna roka preč. g. J. Kopač C.M.

Društvo »Baraga« si je ob ustanovitvi nadelo nalogo, da nadaljuje delo, ki je bilo doma zaradi komunistične zasedbe prekinjeno. Seveda se je bilo treba prilagoditi novim razmeram in novim potrebam. Njegova glavna naloga je bila ohranjati slovensko kulturno dediščino in jo obenem bogatiti s kulturnimi dobrinami dežele, ki nam je postala druga domovina. Nova mladina, doraščajoča v Kanadi, naj bi se zbirala v društvu in se seznanjala v slovenski besedi z miselnostjo svojih staršev in tistih slovenskih vrhov, ki so skozi stoletja ustvarjali slovensko kulturo.

Takoj v začetku svojega delovanja je SKP društvo »Baraga« sprejelo v svoje okrilje »Slovensko šolo«. Vsakokratni njen ravnatelj je bil po svoji uradni dolžnosti član vodstva, društvo je predvsem skrbelo za finančne zadeve šole. V ta namen je izdalo čez \$2200.00 in to do dne ko se je pred kakim poldrugim letom šola osamosvojila.

Društvo »Baraga« je od svoje ustanovitve do danes imelo za svoje članstvo in širšo publiko čez 50 prireditvev, med katerimi je bilo 21 dramatskih prireditev, večinoma dela slovenskih avtorjev. Večino dohodkov, ki jih je bilo blizu \$10,000.00, je porabilo v kulturne namene. Slovensko šolo sem že omenil. Največji del izdatkov je društvo vložilo v opremo odra v cerkveni dvorani (4,500.00), ki je s to opremo postal uporaben ne samo za prireditve društva »Baraga«, ampak tudi drugim organizacijam, ki jim cekvena dvorana nudi streho. Finančnih podpor je bila deležna tudi slovenska knjižnica.

Danes se društvo »Baraga« nahaja v težavah. Niso pa te težave nepremagljive, kot je pokazala volja članstva na zadnjem obnem zboru, ki je enodušno zahtevalo, da se društveno delo poživi in prilagodi razmeram časa in okoliščinam. Kjer pa je volja do življenja in dela, tam čakajo delavce uspehi. Škoda, da v tem kratkem članku ni mogoče omeniti vseh pridnih rok in glav, ki so do sedaj tako mnogo storile za namen in cilje društva v službi višje Ideje, ki ji mora biti podrejeno tudi kulturno delo.

P. Markeš, predsednik

Za Slovensko Mladino

20 let je za nami, odkar je nemški napad razbil naše narodne športne organizacije, pesem naše mladine je utihnila, naše domove so zaplenili in vsa zgodovina za časa vojne in še dolgo potem je bila kakor velika solza, umrla je naša svoboda in nova se za Slovenijo še ni rodila do danes.

Emigracija je šla težko pot. Jedro nove mladine je bilo izdano in pobito, ostali pa so nastopili pot stradanja po taboriščih.

S časom so se organizirale slovenske šole, medtem ko je vse drugo počivalo; tudi pritisk od naših zaveznikov je bil tak, da si nismo upali organizirati telovadnega društva, dasiravno se je precej delalo in tudi prireditve so se vrstile.

Pred 10 leti smo organizirali tu Slovensko Telovadno Zvezo, prirejali tudi nastope, a razumevanja med našimi ljudmi za široko organizacijo slovenske mladine ni bilo, ker je bilo toliko različnih idej, da je bil klic

po enotnosti kakor glas vpijo-čega v puščavi.

Sedaj je zrastle že tu v Kanadi nova slovenska generacija, ti otroci ne poznajo domovine kot mi, često ne govore slovensko, le delno poznajo tradicijo, v kolikor jim jo je posredovala šola, slovenska fara in dom. Širše predstave o našem življenju nimajo, splošne organizacije naše mladine ni, vse je razbito po lokalnih skupnicah.

Očetje, ki ste se včasih borili za obstoj slovenskih ljudi, ali morete dopustiti, da se že vaša naslednja generacija izgubi? Zares je, da se mnogo dela tu in tam, res pa je tudi, da je malo narodnostne brige za mladino.

Sedaj smo organizirali Slovensko Telovadno Zvezo in pozivamo vse k sodelovanju, vsak

naj le malo doprinese in povežali bomo našo mladino širom Kanade in Amerike. Otroci bodo imeli fizično predstavo naroda svojih očetov, videli in sodelovali bodo pri naših slovenskih nastopih in spoznavali našo tradicijo in kulturo.

Učimo jih načrtno poleg nove Kanade spoštovati tudi naš slovenski narod, kulturo, načela in tradicijo, dajmo jim sonca in zdravja, učimo jih ceniti svobodo in demokracijo.

Veliko Vas je in veliko Vas rabimo za to lepo nalogo, pridite med nas.

Od Vašega sodelovanja je torej odvisno, da se zgradi ta generacija, ki naj dela tu v daljnem svetu čast slovenskemu menu.

Bog živi!

Slovenska Telovadna Zveza.

V tujini so se prekmurški Slovenci od nekdaj radi družili med seboj, pa tudi ustanavljali svoja društva. V Chicagu n. pr. je pet takih društev. V Hamiltonu že precej časa obstoji Društvo sv. Jožefa. V Baragovem društvu v Montrealu so dolgo časa prevladovali Prekmurci.

»VEČERNI ZVON« IN FOLKLORNA SKUPINA

V Torontu je nekaj stotin prekmurških Slovencev. Jeseni l. 1956 so si ustanovili društvo »Večerni zvon«, ki šteje nad 150 članov. Društvo daje podporo bolnim članom. Tako je n. pr. samo v času od dec. 1960 pa do srede julija 1961 šlo iz društvene blagajne \$439 podpore. Drugače pa se je društveno delo doslej omejevalo na družabne prireditve.

Vendar so se med člani že dalj časa slišali glasovi, naj bi društvo nastopilo tudi s kakšnimi prosvetnimi prireditvami. Na izrednem občnem zboru 17. julija t.l. se je formalno ustanovila folklorna skupina, ki bo nastopala s prekmurškimi narodnimi plesi. G. Jože Vinčec je požrtvovalno organiziral to skupino. G. Jože Filip je pomagal članom pri učenju in vajah plesov. G. Kazimir Foys pa je s svojim poznanjem melodij, narodnih plesov in s svojo harmoniko bistveno pripomogel k temu, da je folklorna skupina zaživela. Člani so odločeni, da gredo naprej z začetim delom. Društvo bo krilo stroške za nabavo narodnih noš. Upati je, da bodo Prekmurci po »Slovenskem dnevu« še nastopali — s svojimi lastnimi prireditvami, pa tudi v sodelovanju z drugimi.

— a —

ORGANIZACIJSKO ŽIVLJENJE MED PREKMURCI

Izseljenci iz Prekmurja imajo nekatere skupne znake, ki jih med seboj zblížujejo in gotovo pomagajo k temu, da se prekmurški Slovenci radi organizirajo v svoja posebna društva.

RAZMERE V PREKMURJU

Prekmurje je bilo tisoč let pod Madžarsko, ločeno od ostale Slovenije. Drugi Slovenci so si v teku 19. stoletja mogli izgraditi še dosti razčlenjeno družbo. V tem obdobju je nastajalo slovensko meščanstvo in industrijsko delavstvo. Število slovenskega svetnega izobraženstva je stalno naraščalo. Slovenske narodne, gospodarske in prosvetne organizacije so se krepko razmahnile. Ves ta napredek so si morali izvojevati v odporu proti nemškemu pritisku. Toda madžarsko prizadevanje za raznaroditev panonskih Slovencev je bilo še bolj hudo, kot je bil nemški pritisk. Madžarski pritisk in fevdalne razmere, ki so prevladovali na Madžarskem, je imel za posledico, da je v Prekmurju slovensko prebivalstvo ostalo skoro izključno kmečko in gospodarsko v glavnem odvisno od fevdalnega tujega plemstva, brez narodnostnih in političnih pravic. Svetne inteligence do prve svetovne vojne praktično ni bilo. V takih razmerah so bi-

le slovenske narodne organizacije nemogoče.

S prihodom Jugoslavije se je od začetka kulturno-prosvetno delo zelo razmahnilo, a je bilo spet zatrto z uvedbo Aleksandrove diktature. Proti koncu tridesetih let se je znova poživilo, a še preden je polno zaživelo, je prišla vojna in za njo komunizem.

Tradicija prosvetnih in drugih narodnih organizacij se torej v Prekmurju zaradi zgodovinskih razmer ni mogla razviti.

Poleg Cerkev je ostala Prekmurcem le še najbolj osnovna družbena vez, ki jih je družila: sorodstvo in sosesčina. Ta pa je ostala med njimi trdno zakoreninjena in so jo ponesli tudi s seboj po svetu.

PREKMURCI V SVETU

Tok izseljencev iz Prekmurja je bil vedno močan. Ljudje so bili pregosto naseljeni na tej le za poljedelstvo izkoriščani pa ne prav rodovitni zemlji.

Po drugi svetovni vojni se je izseljevanje še povečalo. Razlogov za to je bilo več: nadloga komunizma in odpornost ljudi v Prekmurju proti komunizmu; dejstvo, da je izseljevanje tam že tradicija ter da imajo mnogi begunci v tujini znanje, sosede ali sorodnike in seveda tudi bližina meje.

SLOVENC!

ZDRUŽIMO SE V DELU ZA OHRANITEV SLOVENSTVA V TUJINI IN V DELU ZA SVOBODO SLOVENIJE!

Peter Markeš:

SLOVENSKA BESEDA

»SLOVENSKI DNEVI« so posebno lepa prilika, da slovenska beseda pride do polnega izraza. Če naj služijo ti slavnostni dnevi »slovenstvu in narodni zavesti«, potem posvetimo največji del ljubezni in naših prizadevanj slovenskemu jeziku. Naša govorjena in pisana beseda je najbolj pristni izraz tega, kar je s skupnim imenom izraženo — slovenstvo.

Naš veliki škof in Slovenec A.M. Slomšek je pred več kot sto leti zapisal: »Človeški jezik je talent, katiriga je nam Gospod nebes ino zemlje izročil, da bi z njim barantali ino veliko dobička storili. Kdor svoj matrn slovenski jezik pozabi, malopridno svoj talent zakoplje. Bog bo enbart terjal ino vsi zaničevalci svojga pošteniga jezika bojo v vunanjo temo potisnjeni. Oj ljubi, lep ino pošten slovenski materni jezik.«

SLOVENSKI JEZIK V ZGODOVINI

Zibelka vseh slovanskih narodov in jezikov je tekla tam daleč ob Visli, Dvini in Dnjep-ru, tam za Karpati. Dolgo je že

tega. Več kot tisočletje in pol. Tedaj so še vsi govorili en jezik — praslovanščino. V petem in šestem stoletju po Kr. so se začeli ti rodovi seliti. Naši ožji predniki so odšli na jug in zapad. Praslovenci so se naselili po dolinah alpskih rek, Save, Drave in Soče. Do leta tisoč so še vedno govorili neko praslovensko narečje, ki se je polagoma spreminjalo v samostojen slovenski jezik. Okrog leta 1000 pa so že nastali t. zv. »Brižinski spomeniki«, ki so najstarejši slovenski knjižni zapiski v latinici.

V naslednjih stoletjih se je naš govorni jezik začel razlikovati od pismenega. Govorica se je začela cepiti na mnoga narečja. V 13. stoletju smo imeli okrog 50 narečij. Od leta 1000 je trajalo še 600 let, da se je naš jezik dvignil na tisto stopnjo, da je bil sposoben postati tudi pismeni jezik. Pred 400 leti je dozorel za knjigo. Ta knjiga je bila sprva za šolsko in cerkveno rabo. Šele pozneje je dozorel za splošno posvetno knjigo

praktične vsebine in končno za pravo lepo knjigo.

V 16. stoletju so pisatelji Trubar, Dalmatin, Krelj in Bohorič postavili temelj našemu knjižnemu jeziku. Pozneje se je v katoliški baročni dobi še okrasil. V dobi racionalizma pa je dobil že znanstveno podlago s Kopitarjevo slovnico (1809) in slovarjem. Že v prvi polovici prejšnjega stoletja je slovenščina toliko napredovala, da je mogel največji umetnik naše besede — Prešeren — v njej zapeti svoje čiste umotvore, »ki iz srca svoje so kali pognale«. Naš jezik se je dvignil na pravo estetsko višino.

Za Prešernom je prišla doba znanega »slovenskega ilirstva«. Ta je okrog leta 1850. ustvarila vseslovenski knjižni jezik na ta način, da sta gorenjščina in dolnjščina prevzeli mnogo lepših in pravilnejših oblik iz štajerskih in koroških narečij. Poslej se je naš jezik uporabljal že v vseh funkcijah. V drugi polovici 19. stoletja so ga čistili strokovnjaki: Miklošič, Levstik, Levic, Stritar, Škrabec in Oblak. Naš jezik je prišel nele v lepo in znanstveno knjigo, ampak tudi v časopis.

Najčistejši je naš jezik v lepi knjigi, ker pisatelji v resnici zajemajo iz prvotnega in edino pravega vira svoj besedni zaklad, to je iz govornice preprostega ljudstva. Pisatelj Levstik je postavil zahtevo, da mora biti jezik v knjigah tak, da se v njih vidi Slovenec kakor v zrcalu. Na živ vir lepega jezika, na govor našega preprostega kmetijskega in delavskega človeka so se naslonili tudi t. zv. reformatorji knjižnega jezika, pesniki in pisatelji »slovenske moderne« okrog leta 1900.: Murn, Kette, Zupančič, Ivan Cankar. Pod peresom Ivana Cankarja je naš jezik šele zapel svojo pravo prelepo melodijo, kot jo je pred njim zapel samo še pri Prešernu. V najnovejši dobi sta posebno lepo in na svoj način oblikovala naš pismeni jezik tudi pisatelja Finžgar in Pregelj.

Med obema svetovnjima vojnama je treba omeniti pomemben znanstveni napredek v raziskavanju zgodovine in sodobnosti našega jezika. Z ustanovitvijo slovenske univerze v Ljubljani je dobil posebno slo-

venistično stolico. Od tukaj so znana imena: Nahtigal in Ramovš. Velike zasluge pri gradnji stavbe našega jezika imajo tudi: Breznik, Kolarič, Šolar, Sovre in drugi.

TRNJEVA POT SLOVENSKE BESEDE

Slovenski jezik je v svojem zgodovinskem razvoju doživljal podobno usodo kot narod, ki ga je govoril in ohranjal. V 14. stoletjih mu je bilo malo dob naklonjenih. Ni ga bilo slišati v cesarsko-kraljevih dvorih, niti po sobanah plemstva. Malo ali nič je imel mecenov. Prečesto so se ga in se ga še sramujejo lastni otroci. Dolga in trnjeva je bila pot, da si je slovenščina priborila vstop v urade in šole lastnega naroda. Še v t. zv. narodni državi ji je sam kralj Aleksander stregel po življenju. Iz slovenskih učnih knjig so trgali najlepša berila.

Bodočnost slovenske besede tudi danes ni videti rožnata. Njen polet v svobodne višave je oviran. Skoraj izključno mora služiti »tuji učenosti«. Slovenska beseda ne more biti več najčistejši izraz pristnega slovenstva. V domovini je postala sredstvo, ki naj služi toliko časa, da bo rdeča učenost »zvarila« naš narod v nenarodno brezrazredno skupnost. Tedaj pa tudi slovenščina ne bo več potrebna . . .

SLOVENSTVO V SVOBODI

Dogaja pa se danes — in to ne prvič v zgodovini —, da tujina nudi rodovitna tla, kjer poganja rast slovenske besede. Slovenski vrtci, tečaji in šole se organizirajo v svobodi povsod, kjer koli so se slovenski ljudje naselili v večjem številu. Tisoči in tisoči slovenskih otrok, ki so bili rojeni v t. zv. novih domovinah, danes zahajajo v dvojne šole: v šole rodnih krajev in v šole materinega jezika. V teh zadnjih se trudijo laiki, sestre in duhovniki, da bi bila ta nova slovenska mladina izobrazena v svetovnem razgledu in oplojena s sveto besedo slovenske matere. Če bo šel razvoj izobraževanja slovenskih otrok v svobodnem svetu v pravo smer, bo ta nova slovenska mladina bogat zaklad narodove bodočnosti. Na starših in na njihovi zavednosti je, da podprejo prizadevanja slovenskih šolnikov.

LJUBEZEN DO NARODA SE MERI PO ŽRTVAH, KI SMO JIH PRIPRAVLJENI PRISPEVATI ZA NAROD.

Poleg šol za mladino pa imamo danes v širnem svetu obilico kulturno-narodnih in verskih društev ter pevskih zborov. Po njih svet spoznava našo kulturo in našo pesem, nam pa so sredstvo, da v slovenskem duhu in izrazu bogatimo svoja izkustva in širimo svoje znanje. Slovenska beseda v teh skupnostih živi svobodno življenje.

Najlepši sad slovenskega jezika v širnem svetu pa je lepa beseda v knjigi, reviji in časopisu. »Je kakor gojena cvetlica«. Skoraj po vseh svobodnih zemljah živijo slovenski vrtnarji-garači, ki gojijo te cvetlice, ki pišejo in izdajajo znanstvene, leposlovne in verske knjige ter časopise in revije. Najzlahtnejši sad tega vrtnarjenja je gotovo SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA v Argentini.

Slovenska tiskana beseda, to cvetje slovenskih src, ki duhti po veliki ljubezni na tujih poljanah, ti sadovi trdega dela hitijo danes po zemeljski obli od slovenske Koroške do Avstralije, od Ognjene zemlje do severnega tečaja. Na svojih potih

srečujejo slovenske ljudi. Pri našajo jim znanja, zabave in pouka. Povezujejo jih z duhom in tradicijo naših staršev in njihovih prednikov, ki so po dolinah Save, Drave in Soče gojili in ohranjali prelepo slovensko besedo skozi 14 stoletij.

Še živijo vrtnarji slovenske besede in se znojijo, tako v domovini kot pod svobodnim soncem. Toda njihov znoj je premalo cenjen in je zanj premalo zanimanja. Koliko je slovenskih domov, kjer za slovensko knjigo ni prostora! Če bodo SLOVENSKI DNEVI leto za letom prebujali v nas zavest, da je bila prva beseda, ki smo jo v življenju slišali slovenska, in to iz materinih ust, potem bodo ti dnevi dosegali svoj namen. Ob tej prebujeni zavesti bo izginevala tudi malovredna sramežljivost, češ da je slovenščina drugorazredni jezik. SLOVENSKI DNEVI bodo tako postali ponovni rojstni dnevi ljubezni, ljubezni do slovenske besede, pisane in govorjene. (Zgodovinski podatki po prof. F. Jesenovcu)

OHRANJAJMO SLOVENSKO BESEDO — TO JE NAŠA ČLOVEŠKA DOLŽNOST — S TEM BOMO OHRANJALI SVOJE SLOVENSTVO.

Prosimo vas, da morebitne pripombe, kritiko ali predloge o tej publikaciji sporočite na naslov:

Društvo Slovencev
786 Euclid Ave.,
Toronto 4, Ont.

OB 4. OBLETNICI ŽUPNIJSKE HRANILNICE IN POSOJILNICE. (Julij 1957 — julij 1961)

Članov se je v štirih letih vpisalo 612.	
Na hranilne vloge in osebne čeke so vložili	\$883,518.—
Posojil je bilo izdanih (osebni in hipoteč.)	\$478,971.—
Celoten kapital presega	\$300,000.—
Denarnega prometa v štirih letih	\$2,974,630.—
Dobička razdeljenega med člane	\$21,000.—
Osebnih čekov se poslužuje 135 članov, 20 različnih organizacij in ustanov imajo naložen svoj denar pri župnijski Hranilnici in Posojilnici.	

Uradne ure v fari Marije Pomagaj na 618 Manning Ave., Toronto 4 so: četrtek 9 do 4 popoldne, nedeljo 9 do 11 dopoldne.

Uradne ure v fari Brezmadežne s čudodelno svetinjo so pri vходу v cerkveno dvorano na 229 Brown's Line, Toronto 14, vsak petek od 8 do 9 h in vsako nedeljo po glavni sv. maši.

Ravnateljstvo
Tel.: LE. 1-8475

ZDRAVLJICA

Prijatli! odrodile
so trte vince nam sladkó,
ki nam oživlja žile,
srcé razjásni in oko,
ki vtopi
vse skrbi,
v potrlih prsih up budí!

Komú najpred veselo
zdravljico, bratje! čmo zapet'?
Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinov sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
rodú naj našga trešči grom;
prost, ko je bil očakov,
naprej naj bo Slovencev dom,
naj zdrobé
njih roké
si spone, ki jim še težé!

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrok, kar íma Slava,
vsi naj si v róke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last!

Bog živi vas Slovenke,
prelepe, zlahtne rožice;
ni take je mladenke,
ko naše je krví dekle;
naj sinov
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!

Mladenči! zdaj se pije
zdravljica vaša, vi naš up;
ljubezni domačije
noben naj vam ne vsmrti strup;
ker zdaj vas
kakor nas
jo srčno branít' kliče čas!

Živé naj vsi naródi,
ki hrepene dočakat' dan,
ko, koder sonce hodi,
prepir iz svéta bo pregnan,
ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Na zadnje še, prijatli,
kozarce zase vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li,
ki dobro v srcu mislimo;
dókaj dni
naj živí
vsak, kar nas dobrih je ljudi!

SLOVENIJA V ZGODOVINI

Nastanek Slovencev kot samostojne skupine plemen in pozneje naroda gre verjetno daleč nazaj v prazgodovino. Išče mo ga nekje onstran Karpatov v sedanji Ukrajini, ni pa izključena možnost tega nastanka tudi v ogrskih nižinah. Slovanski obredi in besede so ramreč izpričani že v 5. stoletju na dvoru umirajočega Atila. Tudi mnogi drugi jezikovni pojavi, med katerimi vprašalni zaimek »kaj«, dajejo nehote misliti na dolg romanski ali keltski vpliv, možen le tostran Karpatov.

NEKDANJA OZEMLJA

Kajkavska plemena (Slovenci) so se s časom pomaknila še dalje na zapad. To se je morda zgodilo že v 5. stoletju, ko so prodirali na zapad Huni, najkasneje pa je to bilo v 6. stoletju, ko so se iz ogrskih ravnin spustili v Italijo Langobardi. Z njimi so se Slovenci naselili po Furlaniji in ob Jadranu, na severu so medtem zasedli vso sedanjo Avstrijo od Donave do izvirov Drave in Mure, na jugu so prekoračili Kolpo in se razširili vsaj do Siska, Bjelovara in Virovitice, močne skupine pa so še vedno ostale v ogrski nižini tja do Blatnega jezera.

SAMO IN KARANTANIJA

Prva zibelka državnosti je Slovincem tekla v Samovi državi (623—658), ki jih je združila, preko Donave, s Čehi, Slovaki, Lužiškimi Srbi ter Polabskimi Slovani. Njena naslednica, od 9. stoletja dalje, je Slovincem bila Karantanija, ki se je še enkrat združila s Čehi pod Otokarom II (1253—1278), najmočnejšim tedanjim vladarjem v srednji Evropi. Tedaj so se začasno združila sploh vsa slovenska ozemlja.

Jedro Karantanije je bila Koroška. Njeni knezi so dolgo ostali Slovenci in so se vse do 15. stoletja ustoličevali na Gosposvetskem polju (pri Celovcu) po starodavnih slovanskih obredih.

Nemški pritisk nad Koroško se je usodno ojačil leta 1335, ko so oblast nad deželo prevzeli avstrijski Habsburžani. Avstrija jo drži še danes.

Značilno je, da si med slovenskimi državniki še nihče ni do danes upal zahtevati vse Koroške. Zadovoljili so se le s skromnimi zahtevami po južni Koroški, obsojenimi na propast že vnaprej iz ekonomskih razlogov. Po prvi svetovni vojni so bili Sloveniji priključeni le Dravograd, Prevalje in Jezerško. Trbiž s Kanalsko dolino je zasedla Italija. Toda meje slovenske Koroške ostanejo na Velikem Kleku.

ŠTAJERSKA

Okoli leta 970 je vzhodni del Karantanije, ob Muri in Dravi, postal ločena Mejna Krajina v zaščito proti Ogrom. Leta 1035 se je ta popolnoma osamosvojila in po gradu Štajer, kjer so živeli njegovi grofije, je dobila ime Štajerska. Središče grofije je postal Gradec, tedaj še slovenski. Ponemčevanje je vendar tudi tu napredovalo. Ko so se v 16. stoletju vzhodno od Gradca naselili Gradiščanski Hrvatje, so našli menda le še nemške sosedo.

Trdno so se Slovenci obdržali ob Dravi in spodnji Muri, s središči v Mariboru in Radgoni. Celje in Savinjska Marka (do Save) sta se Štajerski priključila leta 1456. Približno v tem času je prešel pod Štajersko še Slovenjgradec.

Zahteve po vrnitvi Lučan, Radgone in slovenskih pasov okrog njih so bile tudi po drugi svetovni vojni zavrjene: bile so preskromne.

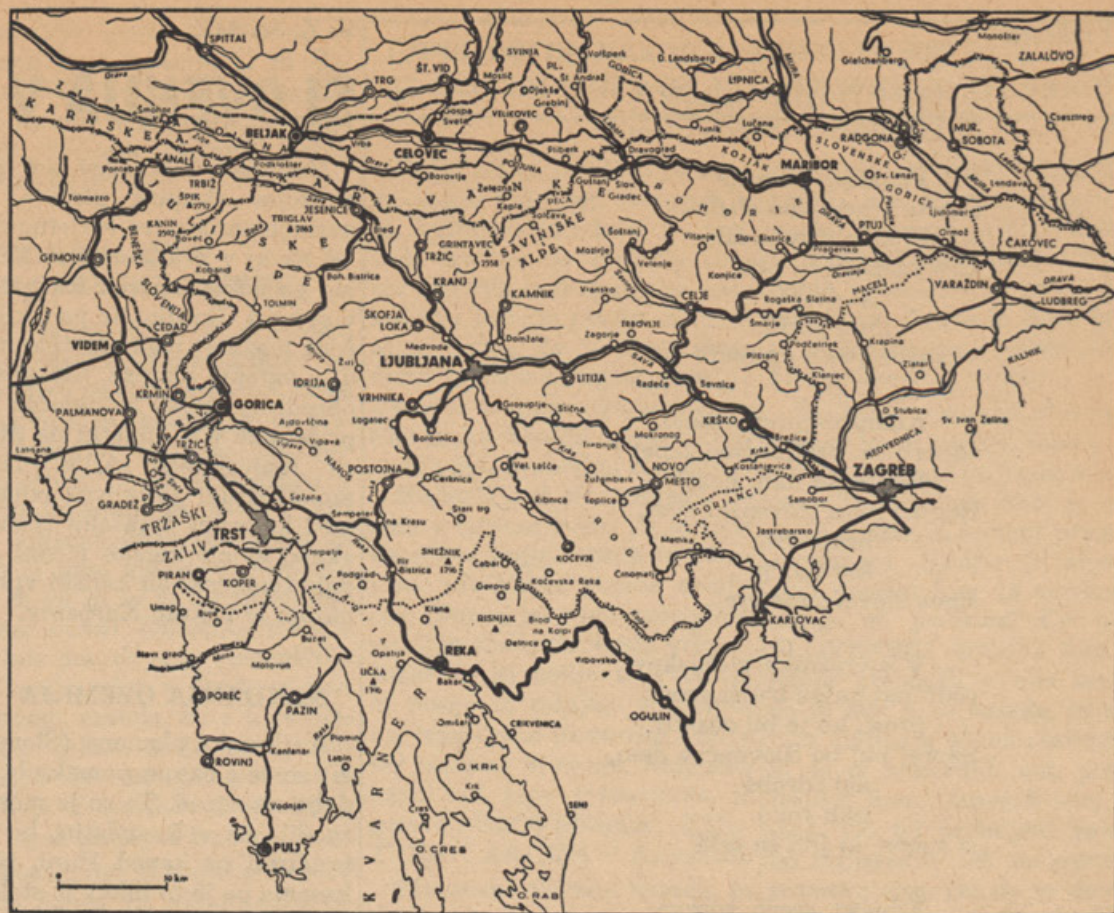
PREKMURJE

Politično ločeni od Štajerske in ostale Slovenije, osamljeni pod ogrsko nadoblastjo, so ostali Prekmurci. Njihovo ozemlje, ki je svojčas segalo do Blatnega jezera, je v 9. stoletju tvorilo Spodnjo Panonijo, kneževino Pribine in Koclja. Kmalu po smrti kneza Koclja so si zemljo prisvojili Ogrji in jo večjidel obdržali vse do danes. Pod ogrskim pritiskom se je slovensko ozemlje razmeroma precej skrčilo, vendar so se Slovenci trdno obdržali od Monoštra na Rabi vse do izliva Krke in Ledave v Muro. Pod Ogrsko (in Avstri-

jo) so ostali danes le še Porabski Slovenci okrog Monoštra. Iz nerazumljivih vzrokov jih Jugoslavija še ni uradno zahtevala, kot ni zahtevala Gradiščanskih Hrvatov.

HRVATSKI KAJKAVCI

Ločeno od ostalih Slovencev je v 10. stoletju ostalo tudi prebivalstvo južno od Sotle (štajerske meje) s središčem v Zagrebu. Pod vplivom stikov s hrvatskimi in srbskimi sosedi ter posebnih političnih okoliščin, se je to ljudstvo s časom oprijelo hrvatske narodnosti in celo prevzelo politično vodstvo nad Hrvati. Hrvatskih Kajkavcev je danes več kot milijon in njihove meje še vedno segajo preko Kolpe tja do Siska in Bjelovara. Njihov jezik je še danes priča o njihovem slovenskem izvoru in o tesnem sorodstvu s Slovenci. Za Slovanstvo hrvatski Kajkavci sicer ni so nikakor izgubljeni in ni verjetno, da bi zaradinjih prišlo do mejnih sporov s Hrvatsko.

Zemljevid Slovenije

KRANJSKA

Ustanovljena leta 828, je Kranjska je dobila svoje ime leta 955. Srečen položaj sredi slovenskih zemelj jo je obvaroval potujčenja. V 12. stoletju ji je bil priključen desni breg spodnje Krke (ob Savi), okrog leta 1200 Bela Krajina, v 13. stoletju Slovenska Marka (Višnja Gora-Stična-Novo Mesto) in v 15. stoletju Metlika. Vsi ti kraji so bili na ta način ohranjeni Sloveniji. Onstran njihovih mej pa je prebivalstvo prešlo pod hrvatski vpliv in se danes smatra hrvatsko.

V 15. stoletju sta bili priključeni Kranjski Reka in vzhodna Istra, ki sta še danes pod močnim slovenskim vplivom. Imeli smo seveda tudi nekaj izgub. V 17. stoletju je bil Kranjski odzvet Čabar, ki se od tedaj smatra hrvatski. Leta 1746 je proglašen za del Vojne Krajine Žumberak z Gorjanci, kamor so se bili okrog leta 1537 naselili srbski in hrvatski Uskoki. S tem je bil tudi ta kraj izgubljen za Kranjsko in za Slovenijo. Leta 1776 je Kranjski spet vzeta Reka z Istro.

Na zapadu si je Kranjska priključila, leta 1527, Vipavo, Senožeče, Postojno in Prem.

Dalj časa (15.—18. stoletje) ji je pripadal Devin, nekaj časa celo Trst. Vse te kraje si je leta 1918 priključila Italija in jih obdržala do druge svetovne vojne. Prisvojila si je tedaj še Belo Peč, na skrajnem severu Kranjske onstran Rateč, in jo ohranila.

PRIMORJE IN BENEČIJA

Na zapadu po se Slovenci v 6. stoletju naselili daleč po Furlanski ravnini vse do Tilmonta in še čez. O moči njihovih naselbin pričajo številna slovenska imena danes potujčenih krajev. Značilno je, da se je v Vidmu govorilo slovensko še v 15. stoletju. Kulturni pritisk Italije je sicer bil vse premočan in Slovenci so skupaj z Langobardi počasi utonili v italijanskem življu. Ohranili so se v gorah Benečije in v Režiji, na Goriškem in na Krasu.

V srednjem veku so bili tu zelo vplivni Oglejski Patriarhi. Njihova svetna oblast, ki se začela v 10. stoletju, se je počasi razširila od Tolmina in Cerknice vse do Reke in Istre. V 11. stoletju je bila ustanovljena Goriška grofija. Borbe z Oglejem so se končale leta 1420 z razpadom Patriarhata: Tolmin-

sko, Večji del Krasa in Istre so prevzeli Goriški grofje, toda leta 1500 so tudi ti izumrli in vsa dežela je prešla pod Habsburško krono.

Trst, Koper in Piran so bili ta čas neznatna pristanišča, v stalni nevarnosti, da jih kdo zasede. Zato se je Trst leta 1382 sam zatekel pod pokroviteljstvo Habsburžanov in tako je ostal vse do leta 1918, ko ga je zasedla Italija. Pristanišče je Avstrija zgradila sredi 18. stoletja in šele tedaj se je Trst začel resno razvijati.

Leta 1794 si je Avstrija priključila tudi Benečijo, a jo je zopet izgubila leta 1866. Od tedaj je Benečija pod Italijo. Leta 1918 si je Italija prisvojila še Primorje s Trstom, Istro in Reko. Večji del tega ozemlja pa je zopet izgubila po letu 1945.

SLOVENIJA DANES

Nespretnost jugoslovanske diplomacije po prvi svetovni vojni, in zlasti še po drugi, je Sloveniji že dvakrat onemogočila, da bi dosegla pravične me-

je: Italiji sta ostala Trst in Gorica s pasom slovenske obale, nadalje Benečija, Kanalska dolina, Bela Peč. Avstriji je ostala Koroška in vsa gornja Štajerska z Gradiščanskimi Hrvati, Ogrski Slovensko Porabje. Vse žrtve obeh vojn so bile zaman. Vrhu tega je Slovenija danes pod komunistično diktaturo.

Leta 1945 je bila Slovenija sicer prvič v zgodovini proglašena in priznana kot samobitna republika: zasluga za to pa gre predvsem slovenskemu narodu samemu. Njegov položaj danes tudi nikakor ni rožnat. Zaostajanje za evropskim povprečjem na vseh področjih je vzrok hude zaskrbljenosti. Politično, moralno in kulturno trpljenje se odraža zlasti v plitvini literarnega ustvarjanja. Nam je sicer težko stvarno soditi o sodobnosti, ker nam je preblizu. Toda zgodovina bo nedvomno pokazala, koliko je sedanje stanje Sloveniji v korist ali škodo. Zgodovina bo pokazala, koliko so njene sedanje pridobitve vredne sedanjega trpljenja.

ALI Z NARODOM PROTI KOMUNIZMU —

ALI S KOMUNIZMOM PROTI NARODU!